

Uloga očeva u odgoju djece - Perspektiva očeva

Ivančić, Ulika

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:769101>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)



SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Ulika Ivančić

ULOGA OČEVA U ODGOJU DJECE – PERSPEKTIVA OČEVA

Završni rad

Rijeka, 2023.

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU**

ULOGA OČEVA U ODGOJU DJECE – PERSPEKTIVA OČEVA

Završni rad

Studij: Preddiplomski sveučilišni studij jednopredmetne pedagogije

Ime i prezime studentice: Ulika Ivančić

JMBAG: 0009089677

Mentorica: Prof. dr. sc. Jasminka Zloković

Rijeka, 30.08.2023.

IZJAVA O AUTORSTVU ZAVRŠNOG RADA

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad pod naslovom: *Uloga očeva u odgoju djece* te da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi i ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežnim izvorima, literaturi i drugom) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime studentice: Ulika Ivančić

Datum: 09.07.2023.

Vlastoručni potpis: Ulika Ivančić

Sadržaj

1. Uvod	5
2. Uloga roditelja u odgoju djece	7
2.1. Uloga majke u odgoju djece	9
2.2. Uloga oca u odgoju djece	10
2.2.1. <i>Uloga oca u odgoju nekad i danas – važnost očeve uloge u odgoju djece</i>	10
2.2.2. <i>Stilovi očinstva</i>	13
2.2.3. <i>Suvremeni otac</i>	14
3. Metodologija	15
3.1. Cilj istraživanja.....	15
3.2. Problemi istraživanja.....	15
3.3. Hipoteze.....	15
3.4. Ispitanici.....	16
3.5. Instrument.....	18
3.6. Varijable.....	19
4. Rezultati istraživanja i rasprava.....	20
4.1. Ograničenja i preporuke za unaprjeđenje istraživanja.....	31
5. Zaključak.....	32
6. Popis literature.....	33
7. Sažetak i ključne riječi.....	36
8. Prilozi	37

1. Uvod

Različiti autori pojam odgoja definiraju na različite načine. Prema Vukasoviću (1990) to je proces izgrađivanja formiranja i oblikovanja ljudskog bića, sa svim njegovim tjelesnim, intelektualnim, radnim, moralnim i estetskim osobinama. Isti autor određuje ga kao svrsishodan proces koji uz pomoć odgojnog cilja, zadataka, načela i metoda, planski ostvarenim odgojnim djelovanjem uz aktivno i skladno sudjelovanje različitih odgojnih činitelja, teži ka izgrađivanju potpune ljudske ličnosti. Odgoj je podjednako bitan za pojedinca kao i za društvo. Ljubetić (2007, prema Mlinarević, 2022) ovaj pojam definira kao složen i osjetljiv međuljudski odnos i proces oblikovanja ljudskog bića čija je funkcija poticanje rasta i razvoja ličnosti. Mlinarević (2022) u svom radu nudi i vlastitu definiciju odgoja prema kojoj je to odnos između djeteta i različitih odgojnih čimbenika kao što su roditelji, učitelji, druga djeca, vjerske zajednice i mediji tijekom kojih do promjena dolazi i u odgajaniku, ali i u odgojitelju.

Među najvažnijim čimbenicima kada je u pitanju odgoj jest obitelj (Janković, 1994; Vukasović, 1994; Pintar, 2018; Hercigonja, 2020). Zbog promjena u društvu koje su utjecale i na promjene unutar obitelji, očevi se sve češće uključuju u odgoj i brigu za dijete (Tuce i Fako, 2013) te njihova uloga više nije isključivo financijski opskrbljivati obitelj (Juul 2020).

Sukladno s navedenim promjenama, u 70-im godinama 20. stoljeća započela su istraživanja koja se bave temom interakcije očeva s majkama i djecom (Pahić, 2019). Ipak, mnoga od njih potvrđuju da je majka i dalje ta koja je u puno većoj mjeri uključena u odgoj djeteta (Craig i Mullan, 2011). Takvi rezultati su poražavajući budući da očevi imaju važnu ulogu u odgoju djeteta te njihovo uključivanje može biti od velike koristi za dijete.

Svrha teorijskog dijela ovog rada jest prikazati pregled stručne literature o dosadašnjim spoznajama o ulozi oca u odgoju djece i ukazati na važnost njegovog uključivanja u taj proces. Prvo će podpoglavlje biti posvećeno ulozi roditelja u odgoju djeteta budući da je očeva uloga upravo to, uloga roditelja. Zatim će, iako je fokus ovog rada na očevoj, ukratko biti predstavljena majčina uloga i posebnosti koje ona unosi u odgoj, brigu i interakciju s djetetom, budući da je ona vrlo značajna, a često ima i velik utjecaj na očevu ulogu u odgoju djeteta. Posljednje potpoglavlje obuhvatit će razlike između očeve uloge u prošlosti i danas, razlike između očevog odgoja sinova i kćeri, važnost njegove uloge u odgoju djeteta te stilove očinstva. Istraživačkim dijelom rada ispitivat će se uključenost očeva u odgoj

njihove djece osnovnoškolske dobi te će se pokušati utvrditi postoje li razlike s obzirom na određene sociodemografske podatke.

2. Uloga roditelja u odgoju djece

Kako bi se moglo govoriti o ulozi oca u odgoju djeteta, nužno je utvrditi kakva je i koliko je uopće važna uloga roditelja i obitelji u odgoju djeteta. Mnogi se autori slažu da upravo oni imaju najveću ulogu po tom pitanju. Hercigonja (2020) kao najvažnije odgojne čimbenike, uz vrtić i školu navodi obitelj. Pintar (2018) osim odgojno-obrazovnih ustanova veliku ulogu u odgoju djece pridaje društvu, ali naglašava i važnost obitelji. Vukasović (1994) kao tri najvažnija odgojna čimbenika vidi školu, Crkvu i obitelj. Iz navedenog moguće je zaključiti da, unatoč određenim razlikama u mišljenju kada su u pitanju ostali čimbenici i njihova uloga u odgoju djeteta, važnost obitelji prepoznaju svi autori. Prema Jankoviću (1994) nitko ne može zamijeniti obitelj u prenošenju društveno poželjnih vrijednosti.

Kada se govori o obitelji mora se uzeti u obzir da danas postoje različiti tipovi te da brak i krvno srodstvo više nisu jedina bitna određenja za definiranje obitelji (Maleš, 2012). Kao razlog za to Jurčević Lozančić i Kunert (2015) navode brojne promjene koje su se dogodile na društvenom planu. Različitost obiteljskih struktura može se uvidjeti uzimajući u obzir različite kriterije kao što su: odnos roditelja i djece, bračni status roditelj, broj roditelja u obitelji) te seksualna orijentacija roditelja (Wise, 2003, prema Maleš, 2012). Prema tome, kada se govori o obitelji, uz tradicionalnu obitelj koju čine biološki otac i majka te njihova djeca, Maleš (2012) govori i o posvojiteljskim i udomiteljskim obiteljima, obiteljima u kojima je samo jedan roditelj biološki (rekonstruirane, jednoroditeljske, istospolne obitelji), kalendarskim obiteljima (u kojima dijete jedan dio godine provodi kod jedno, a drugi dio kod drugog roditelja), višegeneracijskim obiteljima te o mnogim drugima. Prema tome moguće je uvidjeti da, unatoč različitim tipovima, u gotovo svim navedenim obitelj čine roditelj(i) i djeca. Iz tog razloga može se zaključiti o velikoj ulozi roditelja kada je u pitanju odgoj djece.

Čudina-Obradović i Obradović (2006) u svom radu govore o odgojnim ciljevima koje definiraju kao ciljeve koje roditelji žele postići kada je u pitanju razvoj njihove djece. Kao neke od najčešćih, općih odgojnih ciljeva koji su univerzalni i postoje u svim kulturama i društvenim skupinama navode preživljavanje i zdravlje djeteta, ekonomsko osamostaljenje djeteta i dosezanje društvenih normi u vidu vlastitih postignuća, moralnih i vjerskih stavova te osobne sreće. U užem smislu odgojni ciljevi se odnose na posebna područja funkcioniranja, usvajanje vještina kao što su društvene vještine, pristojno ponašanje, uspješnost u školi te na razvoj djetetovih osobina poput motivacije, znatiželje i samostalnosti. Oni su pod snažnim utjecajem kulture pa se iz tog razloga mogu razlikovati u pojedinim društvima.

Čudina-Obradović i Obradović (2006) spominju i roditeljske aktivnosti i postupke, odnosno roditeljska ponašanja određena odgojnim ciljevima. Ističu da se roditeljski postupci moraju promatrati u sklopu pojedinih područja socijalizacije kao što su poticanje samostalnosti, uspostavljanja suradnje s vršnjacima ili školskog uspjeha. Isti autori navode kako se odgojni postupci moraju promatrati unutar roditeljskog odgojnog stila, a kao razlog navode činjenicu da isti postupci neće imati iste posljedice u toplom emocionalnom okruženju i hladnoj, strogoj sredini.

Postoji četiri različita roditeljska odgojna stila, a nastali su kombiniranjem visoke i niske zahtjevnosti (kontrole) i topline, odnosno roditeljske osjetljivosti za djetetove potrebe (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Autoritaran roditeljski stil je onaj u kojemu nad toplinom prevladava nadzor, odnosno kontrola. Odnos između roditelja i djeteta temelji se na odnosu nadređenosti i podređenosti, odnosno na principu nagrade i kazne (Pernar, 2010). Autoritarni roditelji od svoje djece očekuju isključivo poslušnost i imaju visoke zahtjeve, no ne dopuštaju da ih se preispituje (Jovanović, 2007). Djeca takvih roditelja ponekad su i tjelesno kažnjavana (Zrilić, 2005; Jovanović, 2007). Prema Pernar (2010) djeca koja žive u takvom okruženju su nepovjerljiva, neiskrena te prema roditeljima iskazuju lažno poštovanje. Čudina-Obradović i Obradović (2006) dodaju i da su povučena, nevesela, razdražljiva, bojažljiva i nespontana.

Permisivan odgojni stil imaju oni roditelji koji pred svoju djecu postavljaju premale ili nikakve zahtjeve i nad njima nemaju kontrolu. S druge strane, ti roditelji daju veliku potporu, puni su topline za svoju djecu i ispunjavaju svaki njihov zahtjev. Ipak, davanje prevelike slobode maloj djeci nije dobro jer može dovesti do nesigurnosti i nesnalaženja u granicama (Čudina-Obradović i Obradović, 2003). Isti autori navode da zbog takvog roditeljskog ponašanja djeca mogu postati impulzivna i agresivna. Pernar (2010) koja ga naziva *popustljivim*, dodaje i da ovakav stil može dovesti do toga da djeca postanu nezrela i bez kontrole.

Zanemarujući odgojni stil imaju roditelji koji djeci postavljaju minimalne zahtjeve te nad njima imaju slabu kontrolu, a nisu ni emocionalno povezani s djecom, ne pružaju im potporu niti pokazuju razumijevanje (Jovanović, 2007). Pernar (2010) koja ovaj stil naziva *ravnodušnim* smatra da on kod djece razvija neposlus i zahtjevnost te ističe da neprimjereno sudjeluju u igrama i drugim socijalnim aktivnostima. Ona ovaj stil smatra najmanje zdravim te

naglašava da će djeca odgajana na taj način imati najmanje zdravo djetinjstvo i najlošije razvijenu ličnost.

Odgojni stil za kojega mnogi autori (Zrilić, 2005; Jovanović, 2007; Pernar, 2010) pronalaze najviše pozitivnih učinaka na dijete jest *autoritativni* ili *demokratski*. Roditelji koji ovim stilom odgajaju djecu puni su ljubavi i topline, ali znaju uspostaviti kontrolu. Ovakvim stilom roditelji potiču razvoj djetetovih osobina kao što su znatiželja, samouvjerenost, neovisnost te dobar akademski uspjeh. Djeca odgajana ovakvim stilom imat će povjerenja u svoje roditelje i svijet oko sebe, poštovati će druge, bit iskreni, zreli i odgovorni Pernar (2010). Zrilić (2005) dodaje i da su djeca odgajana na taj način obično vrlo uspješna, trude se u svim područjima, a u periodu adolescencije pred roditeljima nemaju tajni zajednički rješavaju probleme, a Jovanović (2007) prepoznaje i spontanost, društvenost, otvorenost i manju sklonost prema asocijalnom ponašanju u odnosu na drugu djecu.

Iz navedenog moguće je zaključiti da je uloga roditelja u odgoju djece vrlo velika i važna. Lamb (1997, prema Raboteg-Šarić, Merkaš i Majić 2011) navodi da odgojni postupci majki i očeva imaju sličan učinak na odgojne ishode. Ipak, neki autori tvrde da se odgojni stilovi oca i majke razlikuju te zbog toga na različit način pridonose razvoju djeteta i unose različitosti u njegov život (Cox i Harter, 2003, prema Raboteg-Šarić, Merkaš i Majić, 2011; Burić, 2004).

2.1. Uloga majke u odgoju djece

Pojam roditeljstva do početka 90-ih godina se izjednačavao s pojmom majčinstva, odnosno s doživljajem, brigom, postupcima i odgojem majke te se smatralo da je ona jedina koja može kvalitetno i ispravno brinuti za dijete (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Navedeno potvrđuje i Pernar (2010) koja u svom radu ističe da se pojam roditeljstva javio tek u trenutku kada se javila ideja o tome da su majka i otac podjednako važni za razvoj i odgoj djeteta. Wood i Repetti (2004, prema Čudina Obradović i Obradović, 2006) navode da, iako se u posljednjih nekoliko desetljeća povećava uključenost očeva, odnosno njihova uloga u odgoju djece, majke su i dalje znatno više uključene u odgoj, bez obzira na razinu obrazovanja ili zaposlenje. S navedenim se slaže i Kušević (2013) koja osim toga da je majka češće ta koja je aktivnija u brizi za dijete, ističe i da se dolaskom djeteta život majke drastičnije mijenja u odnosu na očev. U prilog takvom mišljenju ide i činjenica da su jednoroditeljske obitelji, kojih je sve više, i dalje najčešće obitelji koje čine majka i dijete (Brajša-Žganec i Hanzec, 2015).

Moguć razlog može biti taj što žene kroz cijeli život od strane društva više pripremane na roditeljsku ulogu u odnosu na muškarce. Oni su u manjoj mjeri od žena u svakodnevnom životu bili izlagani roditeljskim ulogama kakve su danas poželjne. Također, imaju manje potpore od strane različitih institucija zbog čega često manje vremena provode sa svojom djecom. Zbog toga je majka i dalje ta koja više vremena provodi uz djecu, brinući se o njima i odgajajući ih, čak i u obiteljima u kojima oba partnera rade i zarađuju (Pernar, 2010). Athanassoulis (2020) u svom radu potvrđuje ovu informaciju te dodaje da je situacija takva u različitim kulturama.

Osim što su više uključene u odgoj, prema Čudini-Obradović i Obradoviću (2006) majka daje specifičan doprinos odgoju djeteta. Odgovaranjem na djetetove potrebe, svojom vedrinom i emocionalnom dostupnošću majka kod djeteta razvija sposobnost emocionalne regulacije. Privrženost djeteta majci olakšava mu uspostavljanje društvenih odnosa s osobama koje nisu članovi njegove obitelji, primjerice prilikom polaska u školu što onda posredno utječe i na školski uspjeh. Doživljaj majke kao tople i brižne osobe smanjuje vjerojatnost djetetove delikvencije u dobi adolescencije (Mak, 1994. prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Kada su u pitanju razlike između majki i očeva, Neville i Parke (1997, prema Kušević, 2013) u svome radu naglašavaju da su majke češće nego očevi sklone verbalnoj interakciji s djetetom, a istraživanje Reić Ercegovac i Ljubetić (2019) pokazalo je da majke pokazuju višu razinu empatičnog razumijevanja i više usmjeravaju pažnju na dijete u odnosu na očeve.

2.2. Uloga oca u odgoju djece

2.2.1. Uloga oca u odgoju nekad i danas – važnost očeve uloge u odgoju djece

Današnja uloga oca u odgoju djece bino se razlikuje od njegove uloge u prošlosti. Nekada se dobrim ocem smatralo onoga koji materijalno i financijski zbrinjava svoju obitelj, održava dobar ugled obitelji i provodi disciplinu. Takav otac bio je često fizički i emocionalno odsutan, nepristupačan i krut. Ipak, krajem 20. stoljeća prihvatljiva očinska figura postaje liberalnija, fleksibilnija, toplija i mekša (Carpenter, 2002, prema Cvrtnjak i Miljević Ridički, 2015). S navedenim se slaže i Juul (2020) prema kojemu su se do 60-ih godina prošlog stoljeća očevi smatrali glavom i hraniteljima obitelji, ali nisu bili integrirani dio obitelji niti snosili emocionalnu i egzistencijalnu odgovornost za djecu.

Iz navedenog može se zaključiti da je u prošlosti uloga oca bila financijski osigurati svoju djecu, a tek se u zadnjih nekoliko desetljeća uključuju u odgoj i direktnu brigu za dijete. Arendell (1997, prema Klarin, 2006) i Tuce i Fako (2013) ističu da je vrijeme u kojem živimo

vrijeme socijalnih promjena koje se, između ostalog, tiču i spolnih uloga u bračnom životu te je time moguće objasniti razlog sve većeg uključivanja očeva u odgoj i brigu o djeci. Navedeno potvrđuju i Pernar (2010) prema čijim riječima razlog za to leži u sve većem broju žena koje se zapošljavaju na puno radno vrijeme pa se poslovi vezani uz kuću i djecu počinju pravednije dijeliti među partnerima te Nenadić Bilan (2014) koja navodi kako je uloga muškarca kao prisutnog i uključenog oca djeteta postala značajna kada žene više nisu mogle uskladiti radne i obiteljske obaveze. Trend sve češćeg zapošljavanja žena kao jedan od razloga preraspodjele odgovornosti vezanih uz odgoj djeteta prepoznaje i Klarin (2006), ali dodaje da na nju utječe i sve manji broj proširenih obitelji, odnosno činjenicu da roditelji u manjoj mjeri mogu očekivati pomoć od baka i djedova nego što je to bio slučaj ranije. Drugim razlogom sve veće uključenosti očeva u odgoj djece može se smatrati društvo koje to od očeva počinje očekivati (Pernar, 2010).

S druge strane, Sladović Franz i Branica (2010) ističu kako su u društvu još uvijek prisutni stereotipi o tome kako je otac koji je u velikoj mjeri uključen u odgoj i brigu o djetetu „ženskast“, odnosno nedovoljno muževan, a navode i da postoje i situacije u kojima se takvo očevo ponašanje dočekuje s iznenađenjem i pretjeranim pohvalama. Ovakve reakcije upućuju na to da su društvena očekivanja od očeva još uvijek vrlo niska (Daniel i Taylor, 1999, prema Sladović Franz i Branica, 2010) te da ih društvo još uvijek ne smatra ravnopravnima majci kada je u pitanju odgoj djeteta.

Mnogi autori prepoznaju dobrobit za djecu očeva uključenih u odgoj i brigu o njima (Klarin, 2006; Čudina-Obradović, Obradović, 2006; Jovanović, 2007; Đorđević i Maksimović, 2022). Jovanović (2007) u svom radu ističe da su rezultati istraživanja pokazali kako je očinska ljubav jednako važna za dijete kao i majčina. Brayfield (1995, prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006) govori o razlikama između načina na koji majke i očevi odgajaju djecu. Očevi imaju „razigraniji“ pristup djetetu i manje brinu o svakodnevnim sitnicama što može potaknuti djetetov školski uspjeh i njegovu kreativnost. Čudina-Obradović i Obradović (2006) ističu i da očeva igra s djetetom, odnosno „muški“ način na koji se otac igra s djetetom povoljno utječe na njegovu emocionalnu kontrolu, društvenu prilagođenost i popularnost. O posebnosti očeve igre s djetetom u svom radu govore i Đorđević i Maksimović (2022) te ju opisuju kao nepredvidivu, uzbudljivu i sa više fizičkih elemenata u odnosu na majčinu igru. Iz navedenog se može zaključiti da su to karakteristike „muškog načina“ o kojem govore Čudina-Obradović i Obradović. Klarin (2006) ističe da je svaki roditelj ima specifičnu ulogu koju nije moguće u potpunosti zamijeniti. Primjerice, očevi će češće poticati djecu da usvoje asertivno ponašanje,

a rijetko na usvajanje otmjenog i ljubaznog ponašanja, to je češće majčina uloga (Sharey, 1993, prema Klarin 2006). Očevi češće sudjeluju u zabavnim aktivnostima s djetetom u odnosu na ostale aktivnosti i dužnosti. (Ivković, Boneta i Kanjić, 2014).

Očeva prisutnost u životu djeteta pridonosi socijalno-emocionalnom i intelektualnom razvoju djeteta, razvoju lokusa kontrole, ali i kasnijoj prilagodbi i životnom zadovoljstvu u adolescenciji i odrasloj dobi (Jovanović, 2007).

Unatoč ranije spomenutim roditeljskim odgojnim stilovima prema kojima se činilo da spol djece ne igra ulogu u načinu na koji će ih otac odgajati neka istraživanja pokazuju drugačije. Istraživanjem koje su proveli Youniss i Smolar (1985. prema Klarin, 2006) je uočeno da su očevi više uključeni u život svojih sinova u odnosu na kćeri te s njima provode više vremena te da se češće prema kćerima ponašaju autoritarno, dok sa sinovima češće ostvaruju simetrične socijalne odnose. S druge strane, Macuka (2007) u svom istraživanju otkriva kako su dječaci ti koji smatraju da otac više nadzire, odnosno kontrolira njihovo ponašanje u odnosu na djevojčice. Brust Nemet, Vrdoljak i Livaja Budaić (2021) iz rezultata svojeg istraživanja saznale su da su očevi češće uključeni u brigu oko sinova i češće ih savjetuju u slučaju problema u odnosu na kćeri.

Cvrtnjak i Miljević Riđički (2015) primjećuju razliku u posljedicama očeve odsutnosti ili emocionalne distanciranosti prilikom izvršavanja svoje roditeljske uloge između sinova i kćeri. Osim što smatraju da one mogu rezultirati poremećajima vezanim uz razvoj i emocionalno funkcioniranje, rizičnim ponašanjem i slabijim školskim uspjehom djece obaju spolova, tvrde da postoje i različite posljedice s obzirom na spol. Dječaci odrasli bez očeve figure skloniji su nedruštvenosti, agresiji ili pak pretjerano feminiziranim stavovima i ponašanju. Djevojke čiji je otac bio odsutan tijekom njihova odrastanja teže će uspostavljati određene kontakte i veze s muškarcima u odnosu na djevojke koje su odrastale u prisutnosti oca. Cabrera i sur. (2000, prema Cvrtnjak i Miljević Riđički, 2015) navode da iako i one pate zbog očeva odsustva, promjene kod djevojčica manje su trajne i dramatične u odnosu na dječake.

S druge strane, iako se slaže s tvrdnjom da će odnos kćerke s ocem u velikoj mjeri utjecati na njene romantične odnose u budućnosti, Katorski (2003, prema Ljubetić i Batinica, 2015) smatra da je odnos kakav je imala s ocem tijekom odrastanja za kćer najvažniji čimbenik za njen život. Djevojke koje su odrastale bez oca sklonije su destruktivnim ponašanjima u odnosu na one koje su imale očinsku figuru u svom životu, ranije pokazuju znakove puberteta,

ranije stupaju u seksualne odnose i češće se nađu u nestabilnim vezama kao odrasle osobe (Comings i sur. 2002, prema Ljubetić i Batinica, 2015).

2.2.2. *Stilovi očinstva*

Razlike u uključenosti postoje i među današnjim očevima. Arendell (1997, prema Klarin, 2006) govori o stilovima očinstva koji se razlikuju upravo prema razini uključenosti u odgoj djeteta:

Autonoman stil očinstva ima onaj otac koji odbija bilo kakve obaveze vezane uz svoju očinsku ulogu, bilo da je riječ o sudjelovanju u samom odgoju djeteta ili o financijskom osiguravanju istog. On također često odbacuje poslovne prilike i ponude ili često mijenja poslove. Nezadovoljstvo na poslu često se prenosi na obitelj, odnosno utječe na odnos sa suprugom zbog čega i među njima izbijaju sukobi. Ova vrsta oca teži slobodi zbog čega zanemaruje svoje poslovne i obiteljske obaveze. Sve od navedenog utječe i narušava njegov odnos s djetetom. Takav je otac sklon vanbračnim aferama, a ukoliko dođe do rastave gotovo se u potpunosti otuđuje od djeteta.

Otac – hranitelj je onaj otac koji je uključen u život svoga djeteta tako što mu financijski pridonosi, odnosno svojoj obitelji pruža materijalnu sigurnost. Upravo iz tog razloga, kako bi zaradio, otac često izbiva iz kuće zbog čega jako malo vremena provodi s djetetom. Pritom se uopće ne osjeća odgovornim za odgoj djeteta već je ta uloga prepuštena majci. Ovakva podjela karakteristična je za tradicionalne obitelji u kojima vlada stroga podjela poslova, odnosno uloga žene je biti majka i domaćica dok je otac taj koji privređuje. Sladović Franz i Branica (2010) u svom radu dodaju i da očevi u tradicionalnim obiteljima, osim vremena, često nemaju ni sposobnosti ni želje za svakodnevnu brigu o djetetu.

Treći stil očinstva jest *uključeni otac*, odnosno onaj koji sudjeluju u životu svoga djeteta u svakom pogledu. Osim što materijalno pridonosi obitelji zbog čega osjeća veliku odgovornost prema svome poslu, u velikoj je mjeri uključen u odgoj djeteta. Iz tog razloga takav otac ima vrlo dobar odnos sa svojim djetetom, ali i suprugom budući da se, zbog ravnomjerne podjele poslova vezanih uz kuću i djecu i ona može posvetiti karijeri, a on ju u tome podržava.

Clarke i Popay (1998, prema Daniel i Taylor, 1999, na koje se pozivaju Sladović Franz i Branica, 2010) podijelili su očeve na tri različita tipa koji se također razlikuju s obzirom na svoju uključenost u roditeljstvo. *Novim tradicionalistom* nazivaju oca koji, iako s entuzijazmom govori o roditeljstvu, u praksi ga ne provodi. *Pragmatist* je onaj otac koji smatra da je njegova uloga materijalno osigurati obitelj. Ovaj tip oca vrlo je sličan opisu *oca-hranitelja*

kojeg opisuje Arendell (1997, prema Klarin, 2006). Treći tip oca jest *egalitarist*, odnosno otac koji aktivno sudjeluje u roditeljstvu i dijeli ga s majkom. Ovaj tip oca može se poistovjetiti s ranije navedenim *uključenim ocem*.

2.2.3. *Suvremeni otac*

Brajša (1995) u svojoj knjizi predstavlja ideju takozvanog oca budućnosti, odnosno suvremenog oca. Sudeći prema Brajšinom opisu, otac budućnosti najbliži je *uključenom ocu* o kojem govori Arendell (1997, prema Klarin, 2006) prilikom opisivanja stilova očinstva te *egalitaristu* prema podjeli Clarka i Popayja (1998, prema Sladović Franz i Branica, 2010). Takav otac ne pridonosi obitelji isključivo financijski te ne očekuje od majke svoga djeteta da samostalno obavlja roditeljske i kućanske obaveze već zajedno s njom sudjeluje u svakom aspektu djetetova razvoja i odgoja bez obzira na spol djeteta, vlastitu dob ili tradicionalnu podjelu dužnosti na „majčinske“ i „očinske“. On prepoznaje važnost svoje uloge u odgoju djeteta, ali i majčinog partnera u tom procesu te ni u jednom trenutku ne bježi od svoje uloge već ju objeručke prihvaća. O suvremenom ocu u svom radu govore i Jurčević Lozančić i Kunert (2015) prema kojima on mora biti fizički prisutan, nježan i spreman zamijeniti zaposlenu majku u odgojnoj ulozi.

Uz suvremenog oca javlja se i pojam suvremenog roditeljstva. To je roditeljstvo u koje su otac i majka ravnopravno i podjednako uključeni (Miljević-Ridički, 2022). Đorđević i Maksimović (2022) u svome radu govore o pojmu rodno uravnoteženog obiteljskog okruženja koje, prema njihovim riječima, podrazumijeva poticanje sudjelovanja u obiteljskom životu na temelju dogovora i poštovanja, ali i vlastitih vještina i interesa, a ne očekivanjima utemeljenim na rodnim stereotipima. Navedeno se može primijeniti i kada je u pitanju odgoj djece te sve ostale roditeljske obveze i dužnosti u kontekstu suvremenog roditeljstva.

3. Metodologija

3.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja jest ispitati uključenost roditelja – oca u odgoj svoje djece te postoje li razlike s obzirom na spol djeteta te dob, obrazovanje, zaposlenost i socioekonomski status oca.

3.2. Problemi istraživanja

Postoji li razlika u uključenosti u odgoj djeteta između očeva muške djece i očeva ženske djece?

Postoji li razlika u uključenosti u odgoj djeteta između očeva mlađe i starije životne dobi?

Postoji li razlika u uključenosti u odgoj djeteta između očeva s višim stupnjem obrazovanja i onih s nižim stupnjem obrazovanja?

Postoji li razlika u uključenosti u odgoj djeteta između očeva zaposlenih na neodređeno i nezaposlenih, privremeno (sezonski) te na određeno zaposlenih očeva?

Postoji li razlika u uključenosti u odgoj djeteta između očeva višeg i nižeg socioekonomskog statusa?

3.3. Hipoteze

H1: Očevi muške djece više su uključeni u njihov odgoj u odnosu na očeve ženske djece

H2: Očevi mlađe životne dobi više su uključeni u odgoj svoga djeteta u odnosu na očeve starije životne dobi

H3: Očevi s višim stupnjem obrazovanja više su uključeni u odgoj svoga djeteta u odnosu na očeve s nižim stupnjem obrazovanja

H4: Nezaposleni, privremeno (sezonski) i na određeno zaposleni očevi više su uključeni u odgoj svoga djeteta u odnosu na očeve zaposlene na neodređeno

H5: Očevi višeg socioekonomskog statusa više su uključeni u odgoj svoga djeteta u odnosu na očeve prosječnog i nižeg socioekonomskog statusa

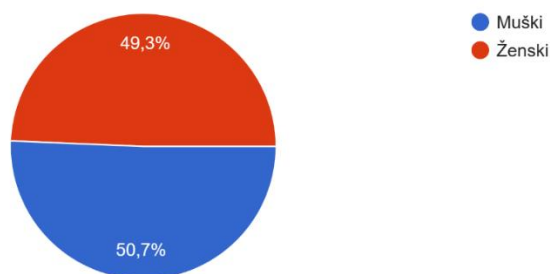
3.4. Ispitanici

Osnovne škole Joakima Rakovca Sveti Lovreč Pazinatički, Za potrebe ovog istraživanja kao ispitanici odabrani su očevi djece osnovnoškolskog uzrasta. U njemu je sudjelovalo ukupno 75 očeva. Upitnik je proslijeđen očevima pomoću različitih aplikacija za komunikaciju (*Viber*, *WhatsApp*), a neki od očeva su zamoljeni da anketu proslijede dalje, drugim pogodnim potencijalnim ispitanicima. Osim toga, anketni upitnik je putem aplikacije *Viber* proslijeđen stručnim suradnicima Osnovne škole „Vazmoslav Gržalja“ Buzet, Osnovne škole Vladimir Nadzor Pazin nakon čega su ga oni proslijedili razrednicima, a oni roditeljima osnovnoškolaca uz molbu da ga ispune samo očevi. Jedan od očeva anketni upitnik proslijedio je i u *Viber* grupu roditelja učenika osmog razreda Talijanske osnovne škole Bernardo Parentin, također uz molbu da ga ispune samo očevi. Da je anketni upitnik namijenjen upravo očevima bilo je vidljivo iz njegova naslova „Uloga očeva u odgoju djece – perspektiva očeva osnovnoškolske dobi“ te je isto naglašeno i u njegovom opisu, odnosno uputama za ispitanike.

Među ispitanicima njih 50.7% očevi su dječaka a 49.3% djevojčica (*Graf 1*).

Graf 1. Spol djeteta

Spol vašeg djeteta je:
75 odgovora

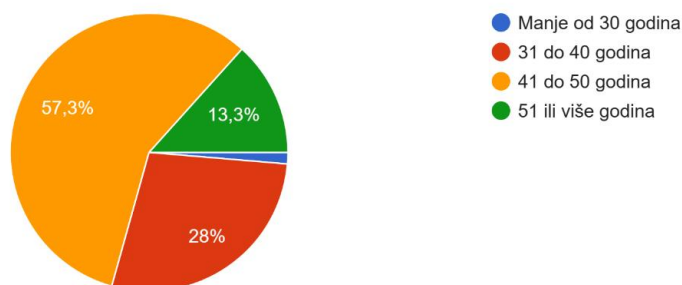


Jedan ispitanik (1.3%), mlađi je od 30 godina, 28% očeva ima između 31 i 40 godina, 57.3%, ujedno i najveći postotak ih je u životnoj dobi između 41 i 50 godina, a 13.3% starijih je od toga (*Graf 2.*)

Graf 2. Životna dob

Vaša životna dob je:

75 odgovora

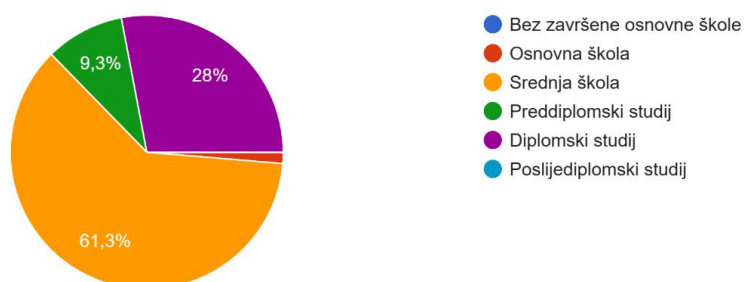


Kao najviši završen stupanj obrazovanja jedan ispitanik (1.3%) ima osnovnu školu. Za najveći broj njih (61.3%) to je srednja škola. Preddiplomski studij završilo je 9.3% očeva, a diplomski 28% (*Graf 3*).

Graf 3. Stupanj obrazovanja

Najviši završen stupanj obrazovanja:

75 odgovora

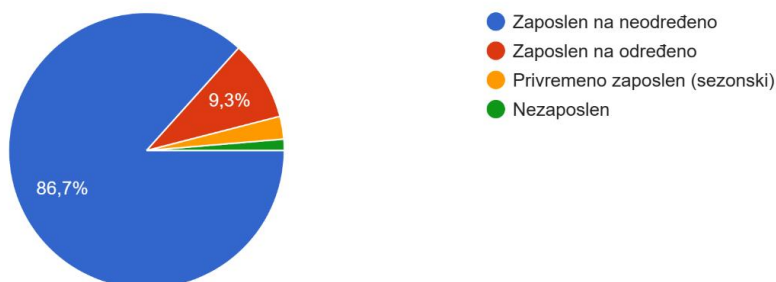


Najveći broj ispitanika, njih čak 86.7% zaposleno je na neodređeno, 9.3% je zaposlenih na određeno, 2.7% ih je privremeno zaposleno i jedan (1.3%) je nezaposlen (*Graf 4*).

Graf 4. Radni status

Jeste li zaposleni?

75 odgovora

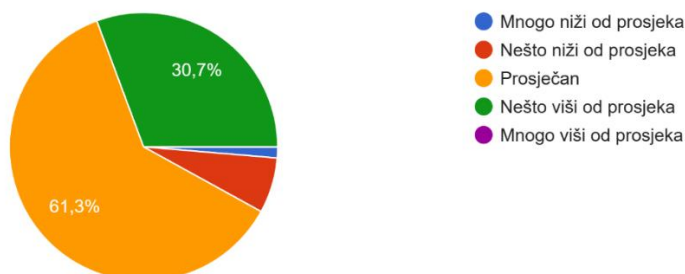


„Mnogo nižim od prosjeka“, svoj socioekonomski status procjenjuje jedna osoba (1.3%), „nešto nižim od prosjeka“ 6.7% očeva. Najveći se broj ispitanika, njih 61.3% po tom pitanju osjeća prosječnim, a 30.7% svoj socioekonomski status vidi kao „nešto viši od prosjeka“ (Graf 5).

Graf 5. Socioekonomski status

Kako procjenjujete svoj socioekonomski status?

75 odgovora



3.5. Instrument

Podaci su se prikupljali putem online anketnog upitnika stvorenog uz pomoć alata *Google forms* kreiranog za potrebe ovog istraživanja u periodu od 10.06.2023. do 17.06.2023. Anketni upitnik (*Prilog 1*) sastojao se dva dijela.

Prvi dio sastojao se od pet pitanja čija je svrha bila prikupljanje sociodemografskih podataka sudionika, odnosno njihove dobi, najvišeg završenog stupanja obrazovanja, radnog i socioekonomskog statusa te spola djeteta koje je osnovnoškolske dobi.

Drugi dio upitnika sastojao se od 21 tvrdnje postavljene u obliku Likertove skale, kojima se mjerila uključenost očeva u odgoj djece kroz različite aktivnosti s djecom i odgojne postupke vezane uz poticanje školskog uspjeha („Upoznat sam s ocjenama koje moje dijete dobiva u školi“, „Odlazim na roditeljske sastanke, informacije u školi“, „Poznajem nastavnike koji mu/joj predaju“, „Pomažem djetetu u učenju/pisanju domaćih zadaća“), socijalizacije s vršnjacima („Vodim dijete na izvannastavne aktivnosti“, „Potičem dijete da se druži s vršnjacima“, „Poznajem djetetove prijatelje“, „Poznajem mjesta na koja dijete odlazi“) zdravih navika ili brige o zdravlju djeteta („Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim problemima“, „Brinem se o djetetu kada je bolesno“, „Vodim brigu o djetetovoj prehrani“) provođenja vlastitog vremena s djetetom („Odlazim na školske priredbe/sportska događanja na kojima dijete sudjeluje“, „Odlazim na izlete s djetetom“, „Provodim vrijeme u igri s djetetom“, „Provodim vrijeme s djetetom baveći se aktivnostima koje ono voli“, „Razgovaram s djetetom o temama koje ga/ju zanimaju“, „Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u bližoj budućnosti“, „Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u daljoj budućnosti“, „Barem jednom dnevno objeđujem s djetetom“) i iskazivanja vlastitih emocija („Iskazujem svoje pozitivne osjećaje prema djetetu“, „Iskazujem svoje nezadovoljstvo djetetovim lošim/neprimjerenim ponašanjem kada do njega dođe“).

3.6. Varijable

Nezavisne varijable u ovom istraživanju jesu: spol djeteta te očeva dob, najviši završen stupanj obrazovanja, radni i socioekonomski status. Kod pitanja vezanog uz spol svoga djeteta ispitanici su mogli birati između muškog i ženskog. Informaciju o vlastitoj dobi dali su biranjem između četiri različitih raspona godina koji su se tijekom analize podataka grupirali u mlađe i starije. Stupanj obrazovanja operacionaliziran je kroz nekoliko ponuđenih mogućnosti. Nižim stupnjem obrazovanja smatraju se srednja i osnovna škola, a višim različite razine studija. Biranjem između odgovora „nezaposlen“, „privremeno zaposlen (sezonski)“, „zaposlen na određeno“ i „zaposlen na neodređeno“ izjasniti o svom radnom statusu, a vlastiti socioekonomski status procijenit će na skali od „mnogo niži od prosjeka“ do „mnogo viši od prosjeka“.

Zavisna varijabla u ovom istraživanju je uključenost oca u odgoj djeteta. Ona je operacionalizirana uz pomoć različitih roditeljskih odgojnih postupaka vezanih uz poticanje školskog uspjeha, zdravih navika ili brige o zdravlju djeteta, socijalizacije s vršnjacima i provođenja vlastitog vremena s djetetom.

4. Rezultati istraživanja i rasprava

Za prikaz rezultata istraživanja korištena je deskriptivna i inferencijalna statistika. Za obradu podataka dobivenih anketnim upitnikom korišten je JASP, program za statističku analizu.

Tablica 1. Deskriptivan prikaz uključenosti očeva u odgojne postupke i aktivnosti s djecom

	1	2	3	4	5	M	SD
Iskazujem svoje pozitivne osjećaje prema djetetu			6.7	21.3	72	4.65	0.604
Poznajem mjesta na koja dijete odlazi	1.3		8	20	70.7	4.59	0.755
Brinem o djetetu kada je bolesno		5.3	10.7	17.3	66.7	4.45	0.890
Poznajem djetetove prijatelje		2.7	8	33.3	56	4.43	0.756
Potičem dijete da se druži s vršnjacima	2.7	2.7	12	16	66.7	4.41	0.988
Barem jednom dnevno objeđujem s djetetom	4	2.7	10.7	17.3	65.3	4.37	1.050
Odlazim na školske priredbe/sportska događanja na kojima dijete sudjeluje	1.3	4	10.7	28	56	4.33	0.920
Iskazujem svoje nezadovoljstvo djetetovim lošim/neprijemnim ponašanjem kada do njega dođe		2.7	14.7	30.7	52	4.32	0.825
Upoznat sam s ocjenama koje moje dijete dobiva u školi	1.3	5.3	8	36	48.3	4.27	0.920
Razgovaram s djetetom o temama koje ga/ju zanimaju		4	17.3	40	38.7	4.13	0.844
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim problemima		9.3	17.3	36	37.3	4.01	0.966
Vodim brigu o djetetovoj prehrani	2.7	4	20	38.7	34.7	3.99	0.979
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u bližoj budućnosti	1.3	12	14.7	32	40	3.97	1.078
Provodim vrijeme s djetetom baveći se aktivnostima koje ono voli		6.7	22.7	38.7	32	3.96	0.907
Vodim dijete na izvannastavne aktivnosti	10.7	2.7	18.7	26.7	41.3	3.85	1.291
Provodim vrijeme u igri s djetetom	1.3	6.7	29.3	34.7	28	3.81	0.968
Odlazim na izlete s djetetom	13.3	1.3	22.7	30.7	32	3.67	1.308
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u daljoj budućnosti	8	16	16	25.3	34.7	3.63	1.323
Poznajem nastavnike koji mu/joj predaju	6.7	20	26.7	22.7	24	3.37	1.239
Odlazim na roditeljske sastanke/informacije u školi	24	14.7	18.7	20	22.7	3.03	1.498
Pomažem djetetu u učenju/pisanju domaćih zadaća	12	16	40	22.7	9.3	3.01	1.121

Anketnim upitnikom željelo se ispitati uključenost očeva u određene aktivnosti i odgojne postupke vezane uz njihovu djecu. Iz rezultata se može iščitati (detaljnije u Tablici 1.) da očevi najčešće *iskazuju svoje pozitivne osjećaje prema djetetu* ($M=4.65$), *poznaju mjesta na koja dijete odlazi* ($M=4.59$), *brinu o djetetu kada je bolesno* ($M=4.45$), *poznaju djetetove prijatelje* ($M=4.43$) i *potiču dijete da se druži s vršnjacima* ($M=4.41$).

Pokazalo se da očevi od svih ponuđenih aktivnosti i postupaka najviše *iskazuju svoje pozitivne osjećaje prema djetetu*. Prema Brajši (1995) čest stav laika, ali i stručnjaka takav je da se majka smatra sposobnijom i spremnijom pokazati svoje emocije djetetu. Ovaj rezultat takav stav opovrgava i pokazuje da su očevi na za to jednako spremni i sposobni kao i majke.

S druge strane, ovo istraživanje je pokazalo da očevi najrjeđe *pomažu djetetu u učenju/pisanju domaćih zadaća* ($M=3.01$), *odlaze na roditeljske sastanke/informacije u školu* ($M=3.03$) i *poznaju nastavnike koji predaju djetetu* ($M=3.37$).

Očevi su, u odnosu na ostale ponuđene aktivnosti vezane uz dijete, najmanje uključeni u one školske. Ovakav rezultat može se povezati s time što su istraživanja u Hrvatskoj pokazala da su majke obično te koje češće sudjeluju u svakodnevnim školskim aktivnostima, a kao neke od njih navode se upravo pomoć u pisanju domaćih zadaća te odlasci na roditeljske sastanke (Erceg i Slišković, 2014, prema Piuk i Macuka, 2019).

Tablica 2. Mann Whitney test – uključenost očeva u odgoj s obzirom na spol djeteta

		C	IQR	U	p	razlike između grupa	r ^b
Upoznat sam s ocjenama koje moje dijete dobiva u školi	Grupa 1 ¹	4.5	1	741	0.663		0.054
	Grupa 2 ²	4	1				
Odlazim na roditeljske sastanke/informacije u školu	Grupa 1	3	2	700.5	0.983		-0.004
	Grupa 2	3	2				
Poznajem nastavnike koji mu/joj predaju	Grupa 1	3	2	568	0.143		-0.192
	Grupa 2	4	2				
Pomažem djetetu u učenju/pisanju domaćih zadaća	Grupa 1	3	2	672.5	0.740		-0.043
	Grupa 2	3	1				
Vodim dijete na izvannastavne aktivnosti	Grupa 1	4	2	790	0.335		0.124
	Grupa 2	4	2				
Potičem dijete da se druži s vršnjacima	Grupa 1	5	1	699	0.965		0.000
	Grupa 2	5	1				
Poznajem djetetove prijatelje	Grupa 1	4.5	1	647	0.507		-0.080
	Grupa 2	5	1				
Poznajem mjesta na koja dijete odlazi	Grupa 1	5	1	647.5	0.466		-0.079
	Grupa 2	5	0				
Odlazim na školske priredbe/sportska događanja na kojima dijete sudjeluje	Grupa 1	5	1	731.5	0.740		0.041
	Grupa 2	5	1				
Odlazim na izlete s djetetom	Grupa 1	4	2	810	0.240		0.152
	Grupa 2	4	2				
Provodim vrijeme u igri s djetetom	Grupa 1	4	2	779.5	0.399		0.109
	Grupa 2	4	2				
Provodim vrijeme s djetetom baveći se aktivnostima koje ono voli	Grupa 1	4	1	807	0.247		0.148
	Grupa 2	4	2				
Razgovaram s djetetom o temama koje ga/ju zanimaju	Grupa 1	4	1	710.5	0.937		0.011
	Grupa 2	4	1				
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim problemima	Grupa 1	4	1.75	546	0.080		-0.223
	Grupa 2	4	1				

¹ Muško dijete

² Žensko dijete

Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u bližoj budućnosti	Grupa 1	4	1.75	724	0.819		0.030
	Grupa 2	4	2				
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u daljoj budućnosti	Grupa 1	4	2	767.5	0.483		0.092
	Grupa 2	4	3				
Barem jednom dnevno objeđujem s djetetom	Grupa 1	5	1	555.5	0.065		-0.210
	Grupa 2	5	0				
Iskazujem pozitivne osjećaje prema djetetu	Grupa 1	5	1	661	0.576		-0.060
	Grupa 2	5	0				
Iskazujem svoje nezadovoljstvo djetetovim lošim/neprijemnim ponašanjem kada do njega dođe	Grupa 1	4.5	1	713	0.912		0.014
	Grupa 2	5	1				
Brinem o djetetu kada je bolesno	Grupa 1	5	1	693.5	0.909		0.000
	Grupa 2	5	1				
Vodim brigu o djetetovoj prehrani	Grupa 1	4	1	783	0.373		0.114
	Grupa 2	4	2				

Kako bi se utvrdilo postoji li statistički značajna razlika u uključenosti u odgoj između očeva muške i ženske djece korišten je Mann Whitney neparametrijski test za nezavisne uzorke. Utvrđeno je da statistički značajna razlika ne postoji s obzirom na niti jednu česticu (prikazano u *Tablici 2*). Iz tog razloga je **hipoteza: „Očevi muške djece više su uključeni u njihov odgoj u odnosu na očeve ženske djece“ odbacena.**

Ovi rezultati razlikuju se od ranije spomenutog istraživanja Youniss i Smolar (1985. prema Klarin, 2006) prema kojima su očevi više uključeni u odgoj sinova u odnosu na kćeri. Razlog za to može se potražiti u vremenu provedbe ovih dvaju istraživanja. Naime, istraživanje Youniss i Smolar provedeno je prije gotovo četiri desetljeća. Iz toga se može pretpostaviti da je došlo do napretka kada je u pitanju jednaka uključenost očeva u odgoj djece obaju spolova.

Iz teorijskog dijela ovog rada vidljivo je da otac ima veliku ulogu u odgoju djece obaju spolova te da njegova odsutnost može imati negativne posljedice na njihov razvoj i budućnost. Iz tog razloga je važno poticati očeve na uključenost u odgoj svoje djece bez obzira na spol.

Tablica 3. Mann Whitney test – uključenost očeva u odgoj djece s obzirom na vlastitu životnu dob

		C	IQR	U	p	razlike između grupa	r ^b
Upoznat sam s ocjenama koje moje dijete dobiva u školi	Grupa 1 ³	5	1	713	0.099		0.223
	Grupa 2 ⁴	4	1				

³ Očevi mlađe životne dobi (mlađi od 30 godina, u dobi između 31 i 40 godina)

⁴ Očevi starije životne dobi (u dobi između 41 i 50 godina, stariji od 50 godina)

Odlazim na roditeljske sastanke/informacije u školi	Grupa 1	3	2	583	1.000		0.000
	Grupa 2	3	4				
Poznajem nastavnike koji mu/joj predaju	Grupa 1	4	1.75	622.5	0.641		0.068
	Grupa 2	3	2				
Pomažem djetetu u učenju/pisanju domaćih zadaća	Grupa 1	4	1	809	0.006	1>2	0.388
	Grupa 2	3	1				
Vodim dijete na izvannastavne aktivnosti	Grupa 1	4	1.75	599.5	0.845		0.028
	Grupa 2	4	2				
Poticem dijete da se druži s vršnjacima	Grupa 1	5	1	620	0.611		0.063
	Grupa 2	5	1				
Poznajem djetetove prijatelje	Grupa 1	5	1	613.5	0.694		0.052
	Grupa 2	5	1				
Poznajem mjesta na koja dijete odlazi	Grupa 1	5	1	498	0.219		-0.146
	Grupa 2	5	0				
Odlazim na školske priredbe/sportska događanja na kojima dijete sudjeluje	Grupa 1	5	1	608	0.750		0.043
	Grupa 2	5	1				
Odlazim na izlete s djetetom	Grupa 1	4	1.75	564.5	0.828		-0.032
	Grupa 2	4	2				
Provodim vrijeme u igri s djetetom	Grupa 1	4	1	548	0.674		-0.060
	Grupa 2	4	2				
Provodim vrijeme s djetetom baveći se aktivnostima koje ono voli	Grupa 1	4	1	643.5	0.461		0.104
	Grupa 2	4	2				
Razgovaram s djetetom o temama koje ga/ju zanimaju	Grupa 1	4	1	590	0.935		0.012
	Grupa 2	4	1				
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim problemima	Grupa 1	4	1.75	575	0.927		-0.014
	Grupa 2	4	2				
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u bližoj budućnosti	Grupa 1	4	1	582.5	1.000		-8.576e ⁻⁴
	Grupa 2	4	2				
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u daljoj budućnosti	Grupa 1	4	2	591.5	0.923		0.015
	Grupa 2	4	2				
Barem jednom dnevno objeđujem s djetetom	Grupa 1	5	1	561.5	0.773		-0.037
	Grupa 2	5	1				
Iskazujem pozitivne osjećaje prema djetetu	Grupa 1	5	1	548	0.609		-0.060
	Grupa 2	5	1				
Iskazujem svoje nezadovoljstvo djetetovim lošim/neprijemnim ponašanjem kada do njega dođe	Grupa 1	4.5	1	570	0.873		-0.022
	Grupa 2	5	1				
Brinem o djetetu kada je bolesno	Grupa 1	4	1	432	0.036	1<2	-0.257
	Grupa 2	5	0				
Vodim brigu o djetetovoj prehrani	Grupa 1	4	0.75	563	0.810		-0.034
	Grupa 2	4	2				

Uz pomoć Mann Whitney testa za nezavisne uzorke utvrđena je statistički značajna razlika u uključenosti u odgoj između očeva mlađe životne dobi (do 40 godina) i onih starijih (stariji od 40 godina). Statistički značajna razlika utvrđena je tek na nekoliko čestica (detaljniji

rezultati prikazani u *Tablici 3*). Jedna od njih jest *Pomažem djetetu u učenju/pisanju domaćih zadaća* ($U=809$, $p<0.05$). Pritom je utvrđeno da su mlađi očevi više uključeni ($C=4$, $IQR=1$) u odnosu na starije očeve ($C=3$, $IQR=1$). Ovaj specifičan rezultat kosi se s rezultatom istraživanja Nevilla i Parka (1987, prema Kušević, 2013) prema kojemu su stariji roditelji ti koji češće pomažu djetetu u ispunjavanju školskih obveza.

S druge strane, rezultati su pokazali da stariji očevi ($C=5$, $IQR=0$) češće *brinu o djetetu kada je bolesno* ($U=432$, $p<0.05$) u odnosu na mlađe očeve ($C=4$, $IQR=1$).

S obzirom na sve ostale čestice kod kojih statistički značajna razlika nije uočena, hipoteza da su **mlađi očevi više uključeni u odgoj djeteta u odnosu na starije očeve se odbacuje**. Dakle, rezultati ovog istraživanja pokazali su da su mlađi i stariji očevi u jednakoj mjeri uključeni u odgoj svoga djeteta. Ovakav rezultat sličan je rezultatu istraživanja Nevilla i Parka (1997, prema Kušević, 2013) kada je u pitanju uključenost očeva u igru s djetetom, odnosno količina vremena provedena u toj aktivnosti. Ipak, zanimljiv je i važan za istaknuti pronalazak njihovog istraživanja, a to je *stilska razlika* u igri s djecom između mlađih i starijih očeva. Autori, naime, smatraju da su stariji očevi manje skloni tjelesnoj interakciji s djetetom, ali se zato češće služe verbalnom.

Hipoteza „mlađi očevi više su uključeni u odgoj djeteta u odnosu na starije očeve“ nastala je zbog pretpostavke da će mladi roditelji pa samim time i očevi imati više energije i motivacije za bavljenje djetetom. Ovakav stav moguće je pronaći i u literaturi. Prema Kušević (2013) stariji roditelji imaju nižu tjelesnu spremu od mlađih pa time i manjak energije. Autorica u svom radu navodi i istraživanja Janisse i sur. (2009) te Mac Dougalla i sur. (2012) koji navedeno potvrđuju. Krpan (2018) u svom istraživanju također navodi pretpostavku koja ide u korist mlađih očeva kada je u pitanju odgoj djece. Ona, naime, smatra da su mlađi očevi svjesniji svoje važnosti u odgoju djeteta pa se iz tog razloga više i trude, boljeg su zdravlja, bolje razumiju nove generacije i imaju više strpljenja u odnosu na starije očeve.

Tablica 4. Mann Whitney test – uključenost očeva u odgoj djece s obzirom na vlastiti stupanj obrazovanja

		C	IQR	U	p	razlike između grupa	r ^b
Upoznat sam s ocjenama koje moje dijete dobiva u školi	Grupa 1 ⁵	4	1	687.5	0.728		0.045
	Grupa 2 ⁶	4.5	1				
Odlazim na roditeljske sastanke/informacije u školu	Grupa 1	3	3	917	0.004	1<2	0.394
	Grupa 2	4	2				
Poznajem nastavnike koji mu/joj predaju	Grupa 1	3	2.5	632.5	0.778		-0.039
	Grupa 2	3	1.25				
Pomažem djetetu u učenju/pisanju domaćih zadaća	Grupa 1	3	2	594.5	0.471		-0.097
	Grupa 2	3	1.25				
Vodim dijete na izvannastavne aktivnosti	Grupa 1	4	2	814.5	0.072		0.238
	Grupa 2	5	1				
Potičem dijete da se druži s vršnjacima	Grupa 1	5	1	689	0.689		0.047
	Grupa 2	5	1				
Poznajem djetetove prijatelje	Grupa 1	5	1	638	0.810		-0.030
	Grupa 2	5	1				
Poznajem mjesta na koja dijete odlazi	Grupa 1	5	1	696.5	0.602		0.059
	Grupa 2	5	0.25				
Odlazim na školske priredbe/sportska događanja na kojima dijete sudjeluje	Grupa 1	4	1	853.5	0.017	1<2	0.297
	Grupa 2	5	1				
Odlazim na izlete s djetetom	Grupa 1	4	2	763.5	0.232		0.160
	Grupa 2	4	2				
Provodim vrijeme u igri s djetetom	Grupa 1	4	1.5	673.5	0.863		0.024
	Grupa 2	4	2				
Provodim vrijeme s djetetom baveći se aktivnostima koje ono voli	Grupa 1	4	2	685.5	0.755		0.042
	Grupa 2	4	1.25				
Razgovaram s djetetom o temama koje ga/ju zanimaju	Grupa 1	4	1	642	0.856		-0.024
	Grupa 2	4	1				
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim problemima	Grupa 1	4	2	756	0.259		0.149
	Grupa 2	4	1				
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u bližoj budućnosti	Grupa 1	4	1.5	749.5	0.293		0.139
	Grupa 2	5	2				
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u daljoj budućnosti	Grupa 1	4	2	824	0.061		0.252
	Grupa 2	4.5	2				
Barem jednom dnevno objeđujem s djetetom	Grupa 1	5	1	675.5	0.826		0.027
	Grupa 2	5	1				
Iskazujem pozitivne osjećaje prema djetetu	Grupa 1	5	0	535.5	0.089		-0.186
	Grupa 2	5	1				

⁵ Niži stupanj obrazovanja (završena osnovna ili srednja škola)

⁶ Viši stupanj obrazovanja (završen preddiplomski ili diplomski studij)

Iskazujem svoje nezadovoljstvo djetetovim lošim/neprijemnim ponašanjem kada do njega dođe	Grupa 1	5	1	701.5	0.605		0.066
	Grupa 2	5	1				
Brinem o djetetu kada je bolesno	Grupa 1	5	1	576	0.285		-0.125
	Grupa 2	5	1				
Vodim brigu o djetetovoj prehrani	Grupa 1	4	2	774	0.181		0.176
	Grupa 2	4	1				

Kako bi se utvrdilo postoji li statistički značajna razlika u uključenosti u odgoj djeteta između očeva sa završenim nižim stupnjem obrazovanja (završena osnovna ili srednja škola) i onih s višim (završen preddiplomski ili diplomski studij) ponovno je korišten Mann Whitney neparametrijski test za nezavisne uzorke (detaljnije u *Tablici 4*). Statistički značajna razlika utvrđena je kada su u pitanju samo dvije čestice. Jedna od njih jest *odlazak na roditeljske sastanke/informacije u školu* ($U=687.5$, $p<0.05$). Utvrđeno je da očeve s završenim višim stupnjem obrazovanja ($C=4$, $IQR=2$) češće odlaze na roditeljske sastanke/ informacije u odnosu na očeve s nižim stupnjem obrazovanja ($C=3$, $IQR=3$).

Statistički značajna razlika utvrđena je i kada je riječ o *odlasku na školske priredbe/sportska događanja* na kojima dijete sudjeluje ($U=853.5$, $p<0.05$). Ponovno se pokazalo da više obrazovani očeve ($C=5$, $IQR=1$) češće sudjeluju u ovakvim aktivnostima u odnosu na manje obrazovane očeve ($C=4$, $IQR=1$).

Iz navedenog moguće je uočiti da više obrazovani očeve češće sudjeluju u nekim aktivnostima koje su vezane uz obrazovanje djeteta (odlazak na roditeljske sastanke/informacije i školske priredbe). Ovakav rezultat može se objasniti tvrdnjom Tynkkynen, Vuori i Salmela-Aro (2012, prema Piuk i Macuka, 2019) da je razina obrazovanja roditelja značajan prediktor roditeljske akademske uključenosti, odnosno da će visoko obrazovani roditelji biti više uključeni u akademski život svoga djeteta u odnosu na ostale roditelje.

No, uzimajući u obzir da kod većine tvrdnji (njih 19) nije uočena statistički značajna razlika, **hipoteza „Očeve s višim stupnjem obrazovanja više su uključeni u odgoj svoga djeteta u odnosu na očeve s nižim stupnjem obrazovanja“ se odbacuje** i može se zaključiti da su očeve ispitanici ovog istraživanja jednako uključeni u odgoj i brigu za svoje dijete bez obzira na stupanj obrazovanja. Ovakav rezultat nije u skladu s rezultatom istraživanja Brust Nemet i sur. (2021) prema kojem očeve višeg stupnja obrazovanja provode više vremena s djetetom u odnosu na niže obrazovane očeve. Kao moguć razlog takvog rezultata navode da

više školovani očevi imaju više znanja o razvoju djeteta i njegovim potrebama te se zbog toga osjećaju sigurnije i motiviranije sudjelovati u brizi za njega.

Iako rezultati ovog istraživanja pokazuju gotovo jednaku uključenost svih očeva bez obzira na stupanj obrazovanja, važno je da stručnjaci potaknu očeve na educiranje i stjecanje novih znanja i vještina o svojoj ulozi u odgoju djeteta, ukoliko se pokaže da za time postoji potreba, kako bi se omogućilo svim očevima da se osjećaju kompetentno i spremno biti uključeni u odgoj i brigu za svoje dijete.

Tablica 5. Mann Whitney test - uključenost očeva u odgoj djece s obzirom na vlastiti radni status

		C	IQR	U	p	razlike između grupa	r ^b
Upoznat sam s ocjenama koje moje dijete dobiva u školi	Grupa 1 ⁷	4.5	1	317	0.898		-0.025
	Grupa 2 ⁸	4	1				
Odlazim na roditeljske sastanke/informacije u školu	Grupa 1	3	3	369.5	0.483		0.137
	Grupa 2	3	3				
Poznajem nastavnike koji mu/joj predaju	Grupa 1	3	3	304	0.743		-0.065
	Grupa 2	3	1				
Pomažem djetetu u učenju/pisanju domaćih zadaća	Grupa 1	3	1.75	253.5	0.248		-0.220
	Grupa 2	3	2				
Vodim dijete na izvannastavne aktivnosti	Grupa 1	4.5	1.75	358.5	0.588		0.103
	Grupa 2	4	2				
Potičem dijete da se druži s vršnjacima	Grupa 1	5	0	408.5	0.122		0.257
	Grupa 2	5	1				
Poznajem djetetove prijatelje	Grupa 1	5	0.75	389.5	0.261		0.198
	Grupa 2	5	1				
Poznajem mjesta na koja dijete odlazi	Grupa 1	5	0	367	0.418		0.129
	Grupa 2	5	1				
Odlazim na školske priredbe/sportska događanja na kojima dijete sudjeluje	Grupa 1	5	1	349.5	0.676		0.075
	Grupa 2	5	1				
Odlazim na izlete s djetetom	Grupa 1	3.5	1	268.5	0.364		-0.174
	Grupa 2	4	2				
Provodim vrijeme u igri s djetetom	Grupa 1	4	2	344.5	0.756		0.060
	Grupa 2	4	2				
Provodim vrijeme s djetetom baveći se aktivnostima koje ono voli	Grupa 1	4	2	329	0.954		0.012
	Grupa 2	4	2				
Razgovaram s djetetom o temama koje ga/ju zanimaju	Grupa 1	4.5	1	364.5	0.515		0.122
	Grupa 2	4	1				
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim problemima	Grupa 1	5	4	380	0.369		0.169
	Grupa 2	1.75	2				

⁷ Nezaposlen, zaposlen privremeno (sezonski) ili na određeno

⁸ Zaposlen na neodređeno

Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u bližoj budućnosti	Grupa 1	5	1	397	0.240		0.222
	Grupa 2	4	2				
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u daljoj budućnosti	Grupa 1	4.5	2	362.5	0.551		0.115
	Grupa 2	4	2				
Barem jednom dnevno objeđujem s djetetom	Grupa 1	5	1.5	330.5	0.927		0.017
	Grupa 2	5	1				
Iskazujem pozitivne osjećaje prema djetetu	Grupa 1	5	0.75	314.5	0.843		-0.032
	Grupa 2	5	1				
Iskazujem svoje nezadovoljstvo djetetovim lošim/neprijemnim ponašanjem kada do njega dođe	Grupa 1	4.5	1	333	0.898		0.025
	Grupa 2	5	1				
Brinem o djetetu kada je bolesno	Grupa 1	5	0.75	328.5	0.955		0.011
	Grupa 2	5	1				
Vodim brigu o djetetovoj prehrani	Grupa 1	4.5	1.75	355	0.627		0.092
	Grupa 2	4	2				

Kako bi se utvrdilo postoji li statistički značajna razlika u uključenosti u odgoj između nezaposlenih, privremeno ili na određeno zaposlenih očeva i onih zaposlenih na neodređeno korišten je Mann Whitney neparametrijski test za nezavisne uzorke. Statistički značajna razlika nije uočena niti kod jedne tvrdnje (prikazano u *Tablici 5*), zbog čega se **hipoteza prema kojoj su nezaposleni, privremeno (sezonski) i na određeno zaposleni očevi više uključeni u odgoj svoga djeteta u odnosu na očeve zaposlene na neodređeno odbacuje.**

Razlog zbog kojeg je ovakva hipoteza postavljena bila je pretpostavka da će očevi koji uopće ne rade ili manje vremena provode na poslu u odnosu na druge očeve moći više vremena provesti u aktivnostima s djecom i više se uključiti u njihov odgoj. Rezultati dobiveni analizom podataka SIPP-a (*Survey of Income and Program Participation*) u 1990-im godinama 20. stoljeća pokazuju da su očevi zaista bili ti koji su se u najvećoj mjeri brinuli o djetetu u vrijeme dok je djetetova majka bila na poslu (Casper i O'Connell, 1998, prema Nelson, 2004).

Ipak, rezultati ovog istraživanja pokazali su da ne postoji statistički značajna razlika u uključenosti u odgoj između dvaju grupa očeva. Razlog za to može biti sve veća uključenost svih očeva u odgoj i brigu o djetetu. No, bitno je uzeti u obzir i činjenicu da je čak 86.7% uzorka očeva zaposleno na neodređeno, dok je nezaposlen samo jedan otac, a sezonski ih je zaposleno dvoje. Izgledno je da bi, kada bi uzorak bio veći i kada bi grupe koje se uspoređuju bile približno jednake veličine, i rezultati mogli biti drugačiji.

Tablica 6. Uključenost očeva u odgoj djece s obzirom na vlastiti socioekonomski status

		C	IQR	U	p	razlike između grupa	r ^b
Upoznat sam s ocjenama koje moje dijete dobiva u školi	Grupa 1 ⁹	4	1	557	0.610		-0.069
	Grupa 2 ¹⁰	5	1				
Odlazim na roditeljske sastanke/informacije u školu	Grupa 1	3	2	591	0.939		-0.012
	Grupa 2	3	3				
Poznajem nastavnike koji mu/joj predaju	Grupa 1	3	1	594.5	0.972		-0.006
	Grupa 2	3	3				
Pomažem djetetu u učenju/pisanju domaćih zadaća	Grupa 1	3	1.25	665.5	0.422		0.113
	Grupa 2	3	1.5				
Vodim dijete na izvannastavne aktivnosti	Grupa 1	4	2	394	0.014	1<2	-0.341
	Grupa 2	5	1				
Potičem dijete da se druži s vršnjacima	Grupa 1	5	1	580.5	0.815		-0.029
	Grupa 2	5	1				
Poznajem djetetove prijatelje	Grupa 1	5	1	633.5	0.650		0.059
	Grupa 2	5	1				
Poznajem mjesta na koja dijete odlazi	Grupa 1	5	1	580.5	0.807		-0.029
	Grupa 2	5	0.5				
Odlazim na školske priredbe/sportska događanja na kojima dijete sudjeluje	Grupa 1	5	1	499.5	0.208		-0.165
	Grupa 2	5	1				
Odlazim na izlete s djetetom	Grupa 1	4	2	620	0.797		0.037
	Grupa 2	4	2				
Provodim vrijeme u igri s djetetom	Grupa 1	4	2	561.5	0.665		-0.061
	Grupa 2	4	2				
Provodim vrijeme s djetetom baveći se aktivnostima koje ono voli	Grupa 1	4	2	542.5	0.505		-0.093
	Grupa 2	4	1.5				
Razgovaram s djetetom o temama koje ga/ju zanimaju	Grupa 1	4	1	670	0.379		0.120
	Grupa 2	4	1.5				
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim problemima	Grupa 1	4	1.25	685	0.294		0.145
	Grupa 2	4	1.5				
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u bližoj budućnosti	Grupa 1	4	1	727	0.119		0.216
	Grupa 2	4	1.5				
Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u daljoj budućnosti	Grupa 1	4	2	742	0.088		0.241
	Grupa 2	4	2				
Barem jednom dnevno objeđujem s djetetom	Grupa 1	5	1	578.5	0.796		-0.033
	Grupa 2	5	1				
Iskazujem pozitivne osjećaje prema djetetu	Grupa 1	5	0.25	657.5	0.388		0.099
	Grupa 2	5	1				
Iskazujem svoje nezadovoljstvo djetetovim lošim/neprijerenim ponašanjem kada do njega dođe	Grupa 1	5	1	647.5	0.536		0.083
	Grupa 2	4	1				
Brinem o djetetu kada je bolesno	Grupa 1	5	1	727.5	0.076		0.217

⁹ Niži socioekonomski status (mnogo niži od prosjeka, nešto niži od prosjeka, prosječan)

¹⁰ Viši socioekonomski status (nešto viši od prosjeka)

	Grupa 2	5	1				
Vodim brigu o djetetovoj prehrani	Grupa 1	4	1.25	649	0.539		0.085
	Grupa 2	4	2				

Mann Whitney neparametrijskim testom za nezavisne uzorke željelo se utvrditi postoji li statistički značajna razlika kada je u pitanju uključenost u odgoj djece između očeva nižeg (mnogo nižeg od prosjeka, nešto nižeg od prosjeka i prosječnog) socioekonomskog statusa i očeva višeg socioekonomskog statusa (nešto viši od prosjeka). Detaljni rezultati vidljivi su u *Tablici 6*. Statistički značajna razlika uočena je jedino kada je u pitanju *vođenje djeteta na izvannastavne aktivnosti* ($U=394$, $p<0.05$). Utvrđeno je da očevi višeg socioekonomskog statusa ($C=5$, $IQR=1$) češće sudjeluju u toj aktivnosti u odnosu na očeve nižeg socioekonomskog statusa ($C=4$, $IQR=2$).

Ovakav rezultat može značiti da su očevi višeg socioekonomskog statusa više uključeni očevi, no objašnjenje ovakvog rezultata može se pronaći i u drugom razlogu. Rački (2016) u svome radu govori o tome kako izvannastavne aktivnosti, ukoliko nisu besplatno organizirane od strane škole ili neke druge organizacije, nisu jednako dostupne svojoj djeci. Iz tog se može zaključiti da ovaj rezultat ne znači nužno manju želju za uključenosti očeva nižeg socioekonomskog statusa u odgoj djeteta, već se mora uzeti u obzir i činjenica da neke obitelji ne mogu priuštiti upisati djecu na izvannastavne aktivnosti budući da i one same, ali i prijevoz do mjesta gdje se održavaju često nisu besplatni.

Budući da je to jedina čestica za koju je uočena statistički značajna razlika između ove dvije skupine očeva, **hipoteza: „Očevi višeg socioekonomskog statusa više su uključeni u odgoj svoga djeteta u odnosu na očeve nižeg socioekonomskog statusa“ se odbacuje.**

Ovaj se rezultat razlikuje od rezultata istraživanja *Panel study of Income Dynamics* (PSID) nastalog 1997. prema kojem djeca koja žive u obitelji lošijeg socioekonomskog statusa provode manje vremena s ocem u odnosu na djecu koja dolaze iz obitelji boljeg socioekonomskog statusa (Child Trends, 2002, prema Nelson, 2004). Osim što su manje uključeni, prema Elderu i suradnicima (1992, prema Nelson 2004) očevi nižeg socioekonomskog statusa ponašaju se lošije prema svojoj ženi i djetetu u odnosu na očeve višeg socioekonomskog statusa. Kao razlog za takvo ponašanje navode pritisak zbog loše ekonomske situacije.

Iz rezultata ovog istraživanja može se zaključiti o napretku u odnosu na ranije, budući da očevi sudionici ovog istraživanja sudjeluju u odgoju djeteta u gotov jednakoj mjeri neovisno o socioekonomskom statusu.

Ipak, baš kao i kada je riječ bila o radnom statusu očeva, važno je uočiti nesrazmjer u veličini skupina koje su se uspoređivale. Naime, među ispitanicima koji su sudjelovali u ovom istraživanju tek je 8% onih koji svoj socioekonomski status procjenjuju kao nizak, odnosno nešto niži od prosjeka te su s njima u skupinu svrstani i očevi s prosječnim socioekonomskim statusom, naspram skupine očeva socioekonomskog statusa „nešto višeg od prosjeka“. Bilo bi korisno i zanimljivo vidjeti rezultate većeg istraživanja u kojem bi se pojavio veći broj ispitanika nižeg socioekonomskog statusa, ali i ispitanici koji svoj socioekonomski status procjenjuju kao „mnogo viši od prosjeka“ kako bi se mogao dobiti uvid i u razlike između njih.

4.1. Ograničenja i preporuke za unaprjeđenje istraživanja

Ovo istraživanje dalo je mnoge zanimljive rezultate, no kod njega postoje i određena ograničenja odnosno nedostaci. Kao metoda prikupljanja podataka izabran je online anketni upitnik. Ta metoda ima brojne pozitivne strane kao što su ekonomičnost, odnosno mogućnost prikupljanja ispitanika gotovo bez ikakvih troškova te brzina prikupljanja podataka budući da ispitaniku ne treba više od 10 minuta da riješi upitnik. Proces ispunjavanja je kratkotrajan, a upitniku se može pristupiti putem mobilnog telefona ili vlastitog računala pa je ova metoda privlačnija ispitanicima i radije će pristupiti istraživanju u odnosu na neke druge metode. Ipak, postoje i negativne strane ove metode. Budući da su ispitanici na pitanja odgovarali na temelju samoprocjene postoji mogućnost da su bili subjektivni i/ili davali društveno poželjne odgovore.

Također, kod anketnih upitnika provedenih online, unatoč jasno naznačenim uputama, nikada nije moguće biti u potpunosti siguran jesu li zapravo ispunjeni samo i isključivo od strane onih kojima su namijenjeni.

Upravo iz tog razloga, osim ranije spomenute preporuke za povećanjem broja ispitanika u istraživanju, jedna od preporuka za buduća istraživanja slične tematike jest ta da anketni upitnik ispitanici rješavaju u prisutnosti istraživača.

Još jedna preporuka za istraživanje većeg opsega koje bi se moglo provesti u budućnosti jest da se u njega uključi i dijete te majka djeteta koje je otac imao na umu prilikom ispunjavanja upitnika. Rješavanjem istog upitnika vezanog uz uključenost oca u odgoj, odgovori djeteta i majke mogli bi se usporediti s očevima te bi se na taj način stekao uvid u njihovo viđenje očeve uloge što bi moglo dati korisne i zanimljive rezultate.

5. Zaključak

Ovim istraživanjem željelo se steći uvid u uključenost očeva u odgoj djece te utvrditi postoji li razlika u uključenosti očeva s obzirom na određene sociodemografske razlike. Postavljene hipoteze bile su: „Očevi muške djece više su uključeni u njihov odgoj u odnosu na očeve ženske djece“, „Očevi mlađe životne dobi više su uključeni u odgoj svoga djeteta u odnosu na očeve starije životne dobi“, „Očevi s višim stupnjem obrazovanja više su uključeni u odgoj svoga djeteta u odnosu na očeve s nižim stupnjem obrazovanja“, „Nezaposleni, privremeno (sezonski) i na određeno zaposleni očevi više su uključeni u odgoj svoga djeteta u odnosu na očeve zaposlene na neodređeno“ te „Očevi višeg socioekonomskog statusa više su uključeni u odgoj svoga djeteta u odnosu na očeve prosječnog i nižeg socioekonomskog statusa“.

Sve su hipoteze odbačene, rezultati istraživanja pokazali su da su očevi uglavnom podjednako uključeni odgoj djece bez obzira na sociodemografske razlike. Iz rezultata se može zaključiti da određena sociodemografska obilježja ne moraju biti prepreka u uključenost očeva u odgoj svoga djeteta. Ipak, postoje određene razlike kada su u pitanju pojedine aktivnosti. Mlađi očevi češće pomažu djeci u učenju/pisanju domaćih zadaća, dok su stariji više uključeni u brigu o djetetu kada je ono bolesno. Očevi s višim stupnjem obrazovanja češće odlaze na roditeljske sastanke/informacije, kao i školske priredbe i sportska događanja na kojima im dijete sudjeluje u odnosu na očeve s nižim stupnjem obrazovanja. Očevi višeg socioekonomskog statusa češće vode djecu na izvannastavne aktivnosti u odnosu na očeve nižeg i prosječnog.

Iako su rezultati istraživanja pokazali da su očevi uvelike uključeni u većinu aktivnosti, u najmanjoj mjeri uključeni u one vezane uz djetetovo obrazovanje te da tu postoji prostor za napredak. Važnu ulogu u poticanju očeva na veće uključjenje u tom području, ali i odgoju i brizi za dijete općenito imaju i odgojno-obrazovne ustanove koje djeca pohađaju. One bi mogle pridonijeti organizacijom zajedničkih aktivnosti za očeve i djecu te na taj način ohrabriti i motivirati očeve da češće posjećuju navedene ustanove, a u konačnici pokažu veći interes za djetetovo obrazovanje i uključivanje se u aktivnosti vezane uz njega. Također, odgojno-obrazovne ustanove mogu biti te koje će educirati roditelje o benefitima za dijete koji proizlaze iz uključenosti u odgoj od strane oba roditelja.

Ovim završnim radom željela se skrenuti pažnja i osvijestiti važnost očeve uloge u odgoju djeteta te pridonijeti uklanjanju stereotipa o tome kako su majke te koje jedine mogu dobro odgajati dijete i brinuti za njega. Zbog toga on najviše pridonosi upravo očevima, ali i majkama, nastavnicima i školskim stručnim suradnicima te svima ostalima koji mogu potaknuti očeve na veće uključjenje u taj proces.

6. Popis literature

1. Athanassoulis, N. (2020). Mothering Virtues. *Revista Portuguesa de Filosofia*, 76(1), 319–342. Preuzeto 28.06.2023. s: <https://www.jstor.org/stable/26915605>
2. Brajša, P. (1995). *Očevi, gdje ste?* Zagreb: Školske novine
3. Brajša-Žganec, A., i Hanzec, I. (2015). Obiteljski odnosi i psihosocijalna prilagodba djece u cjelovitim i jednoroditeljskim obiteljima. *Klinička psihologija*, 8(2), 139-150. Preuzeto 30.06.2023. s: <https://klinicka.nakladaslap.com/public/pdf/2015-2-3.pdf>
4. Burić, H. (2004). Kako muškarci i djeca međusobno utječu na razvoj. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 10(35-36), 23-28. Preuzeto 03.07.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/178321>

5. Brust Nemet, M., Vrdoljak, G., i Livaja Budaić, V. (2021). Roditeljski stilovi i uključenost očeva u odgoj. *Jahr: Europski časopis za bioetiku*, 12(1), 107-125. Preuzeto 29.06.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/file/383120>
6. Craig, L., i Mullan, K. (2011). How Mothers and Fathers Share Childcare: A Cross-National Time-Use Comparison. *American Sociological Review*, 76(6), 834–861. Preuzeto 29.06.2023. s: <http://www.jstor.org/stable/23102557>
7. Cvrtnjak, I., i Miljević Riđički, R. (2015). Očevi nekad i danas. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 61(1), 113-119. Preuzeto 22.05.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/224189>
8. Čudina – Obradović, M., i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
9. Đorđević, M., i Maksimović, J. (2022). Neki aspekti istraživanja o uključivanju očeva u odgoj djece. *Ljetopis socijalnog rada*, 1(29), 125-147. Preuzeto 28.06.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/402879>
10. Hercigonja, Z. (2020). Roditelji i nastavnici–odgojni partneri. *Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 3(3), 44-55. Preuzeto 19.05.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/227727>
11. Ivković, Z., Boneta, Z., i Kanjić, S. (2014). DIJETE KAO PROJEKT" VS" DAJ DITE MATERI" ORODNJENOST RODITELJSKE BRIGE O DJECI. *Sociologija*, 56(4), 495. Preuzeto 30.06.2023. s: https://media.proquest.com/media/pq/classic/doc/3569889211/fmt/pi/rep/NONE?_s=JtCCvVRAa1aEWsQlqjjqcuIQhxU%3D
12. Janković, J. (1994). Obitelj–društvo–obitelj. *Revija za socijalnu politiku*, 1(3), 277-282. Preuzeto 19.05.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/46730>
13. Jovanović, S. (2007). Razvojne posljedice različitih roditeljskih stilova odgoja. *Suvremena pitanja*, (4), 28-35. Preuzeto 03.07.2023. s: <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=210679>
14. Jurčević Lozančić, A., i Kunert, A. (2015). Obrazovanje roditelja i roditeljska pedagoška kompetencija, teorijski i praktički izazovi. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 10(22), 39-48. Preuzeto 30.06.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/154224>
15. Juul, J. (2020). *Biti otac, biti muškarac*. Split: Harfa d.o.o.
16. Klarin, M. (2006). *Razvoj djece u socijalnom kontekstu: roditelji, vršnjaci, učitelji kontekst razvoja djeteta*. Jastrebarsko: Naklada Slap
17. Krpan, T. (2018). *Uključenost očeva u odgoj djece u dječjem vrtiću* (Diplomski rad). Preuzeto 28.06.2023. s: https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A797/datastream/PDF/viewbl_a
18. Kušević, B. (2013). Odgojne implikacije odgođenoga roditeljstva. *Pedagogijska istraživanja*, 10(1), 101-101. Preuzeto 27.06.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/186875>
19. Ljubetić, M., i Batinica, V. (2015). Odnos kvalitete prošlog odnosa s ocem i nekih značajki rizičnog ponašanja kćeri (pilot istraživanje). *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 156(3), 253-266. Preuzeto 25.05.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/245220>
20. Macuka, I. (2007). Skala percepcije roditeljskog ponašanja–procjena valjanosti. *Suvremena psihologija*, 10(2), 179-199. Preuzeto 29.06.2023. s: https://www.researchgate.net/profile/Ivana-Macuka/publication/297776007_Perception_of_parental_behavior_scale_-_validity_assessment/links/5731b98b08ae08415e6b79d9/Perception-of-parental-

- behavior-scale-validity-assessment.pdf?_sg%5B0%5D=started_experiment_milestone&origin=journalDetail
21. Maleš, D. (2012). Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 18(67), 13-15. Preuzeto 19.05.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/file/183112>
 22. Miljević Riđički, R. (2022). SUVREMENI OBLICI OČINSTVA–ZNAČAJ ZA DJEČJI RAZVOJ. *Ljetopis socijalnog rada*, 29(2), 247-264. Preuzeto 04.07.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/292630>
 23. Mlinarević, V. (2022). Odgoj djeteta i komunikacija roditelja u suvremenim uvjetima. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 20(1), 133-144. Preuzeto 18.05.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/274153>
 24. Nelson, T. J. (2004). Low-Income Fathers. *Annual Review of Sociology*, 30, 427–451. Preuzeto 27.06.2023. s: <http://www.jstor.org/stable/29737701>
 25. Nenadić Bilan, D. (2014). Roditelji i djeca u igri. *Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 63(1-2), 107-117. Preuzeto 27.06.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/183529>
 26. Obradović, J., i Čudina-Obradović, M. (2003). Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, 10(1), 45-68. Preuzeto 20.05.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/47569>
 27. Pahić, T. (2019). Uključenost očeva u skrb o djeci u regiji sjeverozapadne Hrvatske. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, (30), 425-451. Preuzeto 29.06.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/file/336078>
 28. Pernar, M. (2010). Roditeljstvo. *Medicina Fluminensis: Medicina Fluminensis*, 46(3), 255-260. preuzeto 18.05.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/59248>
 29. Pintar, Ž. (2018). Odgojitelji i odgojna partnerstva u kontekstu ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. *Acta Iadertina*, 15(1), 0-0. Preuzeto 19.05.2023 s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/302643>
 30. Piuk, J., i Macuka, I. (2019). Školski uspjeh adolescenata: Uloga perfekcionizma, prilagodbe i uključenosti roditelja u školske aktivnosti. *Psihologijske teme*, 28(3), 621-643. Preuzeto 26.05.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/230045>
 31. Rački, Ž. (2016). Diferencijacija, grupiranje i obogaćenje su prirodni kreativnih ponašanja sukladni obrazovni pristupi. U: *Željeznov Seničar M Zbornik II. mednarodna strokovna konferenca o didaktiki in metodiki (Slovenija, Nizozemska, Hrvaška)*. Ljubljana: MiB doo, 15-26. Preuzeto 25.06.2023. s: [file:///C:/Users/Ulika/Downloads/846523.plenarno2016_Raki%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Ulika/Downloads/846523.plenarno2016_Raki%20(1).pdf)
 32. Raboteg-Šarić, Z., Merkaš, M., & Majić, M. (2011). Nada i optimizam adolescenata u odnosu na roditeljski odgojni stil. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 152(3-4), 373-388. Preuzeto 29.08.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/file/123149>
 33. Reić Ercegovac, I., i Ljubetić, M. (2019). Svjesnost u roditeljstvu majki i očeva djece različite dobi: Validacija hrvatske inačice upitnika. *Psihologijske teme*, 28(2), 397-418. Preuzeto 30.06.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/223188>
 34. Sladović Franz, B., i Branica, V. (2010). Percepcija stručnjaka o očevima u provedbi nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi. *Ljetopis socijalnog rada*, 17(1), 93-108. Preuzeto 04.07.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/80239>
 35. Tuće, Đ., i Fako, I. (2013). Razlike u percepciji roditeljskog ponašanja s obzirom na spol roditelja i spol adolescenata. *Godisnjak za psihologiju*, 10(12), 3-3.
 36. Vukasović, A. (1990). *Pedagogija*. Samobor: „Zagreb“ radna organizacija za grafičku djelatnost.

37. Vukasović, A. (1994). Crkva kao odgojni čimbenik. *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 49(2), 207-212. Preuzeto 19.05.20223. s: <https://hrcak.srce.hr/file/5070>
38. Zrilić, S. (2005). Autoritarni odgojni stil roditelja kao prediktor školskog neuspjeha. *Pedagogijska istraživanja*, 2(1), 125-137. Preuzeto 20.05.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/205469>

7. Sažetak i ključne riječi

Roditelji imaju važnu ulogu u odgoju djece. Do 90-ih godina prošlog stoljeća odgoj i briga o djetetu smatrao se majčinom zadaćom, no potaknuti promjenama u društvu, očevi se počinju sve više uključivati u taj proces te svoju ulogu prestaju shvaćati kao isključivo hraniteljsku. Očeva uključenost u odgoj pridonosi djetetovom socio-emocionalnom i intelektualnom razvoju, kao i razvoju samokontrole te ima utjecaj na općenito zadovoljstvo životom djeteta u adolescentskoj i odrasloj dobi. Ipak, majke su još uvijek te koje su više uključene u odgoj djeteta.

Ovo istraživanje provedeno je na 75 očeva djece osnovnoškolske dobi te je cilj bio utvrditi postoji li statistički značajna razlika u njihovoj uključenosti u odgoj s obzirom na spol navedene djece, njihovu dob, stupanj obrazovanja te radni i socioekonomski status. Instrument koji je služio za prikupljanje podataka bio je online anketni upitnik. Sve su hipoteze odbačene. Rezultati istraživanja pokazali su da su očevi uglavnom u jednakoj mjeri uključeni u odgoj djeteta bez obzira na sociodemografske razlike među njima te da su očevi visoko uključeni u većinu aktivnosti. Ipak, pokazalo se da su mlađi očevi ti koji češće pomažu djeci u učenju/pisanju domaćih zadaća, a stariji češće brinu o njima kada su bolesni. Očevi sa završenim višim stupnjem obrazovanja češće odlaze na informacije/roditeljske sastanke kao i školske priredbe i sportska događanja u kojima sudjeluju njihova djeca u odnosu na manje obrazovane očeve, a očevi višeg socioekonomskog statusa češće vode djecu na vannastavne aktivnosti u odnosu na očeve nižeg socioekonomskog statusa. Rezultati su ukazali i na to da očevi najmanje sudjeluju u aktivnostima vezanim uz djetetovo obrazovanje te se tu otvara prostor za dodatna istraživanja o razlozima kako bi ih se moglo potaknuti na češće uključivanje.

Ključne riječi: otac, dijete, odgoj, uključenost, roditelj

8. Prilozi

Prilog 1. Anketni upitnik „Uloga očeva u odgoju djece – perspektiva očeva osnovnoškolske djece“

Anketni upitnik
Poštovani, pred Vama se nalazi anketni upitnik koji je dio završnog rada pod nazivom „Uloga očeva u odgoju djece“ te je namijenjen očevima djece osnovnoškolske dobi. Sudjelovanje u ovom upitniku je u potpunosti anonimno te se Vaši odgovori neće moći povezati s Vama. Rezultati će se analizirati na grupnoj razini i koristiti isključivo za potrebe ovog završnog rada. Sudjelovanje je dobrovoljno što znači da u bilo kojem trenutku imate pravo od njega odustati. Molim Vas da na pitanja odgovarate iskreno. Za rješavanje upitnika potrebno je otprilike 10 minuta. Ukoliko imate pitanja vezana uz istraživanje ili Vas zanimaju rezultati, možete mi obratiti na mail: uivancic@student.uniri.hr Unaprijed hvala na sudjelovanju! Ulika Ivančić

1. Spol Vašeg djeteta je: a) Muški b) Ženski
2. Vaša životna dob je: a) Manje od 30 godina b) 31 do 40 godina c) 41 do 50 godina d) 51 ili više godina
3. Najviši završen stupanj obrazovanja a) Bez završene škole b) Osnovna škola c) Srednja škola d) VŠS (preddiplomski studij) e) VSS (diplomski studij) f) Poslijediplomski studij
4. Jeste li zaposleni? a) Zaposlen na neodređeno b) Zaposlen na određeno c) Povremeno zaposlen (sezonski) d) Nezaposlen
5. Kako procjenjujete svoj socioekonomski status a) Mnogo niži od prosjeka b) Nešto niži od prosjeka c) Prosječan d) Nešto viši od prosjeka e) Mnogo viši od prosjeka
<i>Uputa: Molim Vas da pažljivo pročitate sljedeće tvrdnje i brojem označite koliko često radite aktivnosti o kojima je riječ kada je u pitanju Vaše dijete, odnosno u kojoj mjeri se tvrdnje odnose na Vas. Brojevi se nalaze ispod tvrdnji na koje se odnose (1-nikad, 2- rijetko, 3- ponekad, 4-često, 5-gotovo uvijek</i>
6. Upoznat sam s ocjenama koje moje dijete dobiva u školi
7. Odlazim na roditeljske sastanke/informacije u školi
8. Poznajem nastavnike koji mu/joj predaju
9. Pomažem djetetu u učenju/pisanju domaćih zadaća
10. Vodim dijete na izvannastavne aktivnosti
11. Potičem dijete da se druži s vršnjacima
12. Poznajem njegove/njene prijatelje
13. Poznajem mjesta na koja on/ona odlazi
14. Odlazim na školske priredbe/sportska događanja na kojima moje dijete sudjeluje
15. Odlazim na izlete s djetetom
16. Provodim vrijeme u igri s njim/njom
17. Provodim vrijeme sa njim/njom baveći se aktivnostima koje ono voli
18. Razgovaram s njim/njom o temama koje ga/ju zanimaju
19. Razgovaram s djetetom o njegovim problemima
20. Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u bližoj budućnosti
21. Razgovaram s djetetom o njegovim/njezinim planovima u daljoj budućnosti
22. Barem jednom dnevno objeđujem s djetetom
23. Iskazujem svoje pozitivne osjećaje prema djetetu
24. Iskazujem svoje nezadovoljstvo djetetovim lošim/neprijemnim ponašanjem kada do njega dođe
25. Brinem se o djetetu kada je bolesno
26. Vodim brigu o njegovoj/njenoj prehrani